

Sygn. akt IVU 253/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2024 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Danuta Domańska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Emilia Witkowska - Marciniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 lutego 2024 r. w Toruniu

sprawy **P. J.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o wysokość świadczenia

na skutek odwołania P. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 25 stycznia 2023 roku znak: EDUM/10/056226298

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu P. J. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 07 stycznia 2023 roku;

II. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sędzia Danuta Domańska

Sygn. akt IV U 253/23

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 stycznia 2023 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił ubezpieczonemu **P. J.** prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy w uzasadnieniu decyzji wskazał, że nie został udowodniony wymagany 15 – letni okres pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie została uwzględniona praca od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. w (...) z uwagi na brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. ZUS uznał, iż zgodnie z przedłożonymi dokumentami ubezpieczony udowodnił 7 lat, 5 miesięcy i 10 dni wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od powyższej decyzji P. J. domagał się przyznania prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Wskazał, że w okresie od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy

w T. M. w T. na stanowisku ślusarza warsztatowego i remontowego. Pracował w Oddziale Mechanicznym. Do jego obowiązków należało wykonywanie prac konserwatorsko – ślusarskich przy maszynach produkcyjnych, tj. przy stanowiskach pracy wymienionych w wykazie A, dział VII Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu rent i emerytur pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 z 1983 r., nr 7 z 1985 r. z późn. zmianami) oraz w zarządzeniu nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w warunkach szczególnych w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego. Stanowisko pracy ubezpieczonego było tożsame ze stanowiskiem wymienionym w wykazie A, dział XIV, poz. 25 pkt 1 ww. rozporządzenia. Ubezpieczony podał, iż praca przy maszynach na oddziałach produkcyjnych była zaliczona do pracy w warunkach szczególnych i została wymieniona w wykazie A dział VII poz. 1 oraz 4, tj. były to maszyny do przerobu wełny, włókien chemicznych, prania wełny, barwienia wełny i produkcji przędzy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podniósł m. in., że odmówił ubezpieczonemu prawa do rekompensaty, ponieważ ubezpieczony przed dniem 1.01.2009 r. nie udowodnił co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy uwzględnił do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze następujące okresy:

- od 3 września 1973 r. do 30 września 1977 r. w (...) w T.;
- od 1 lipca 1996 r. do 31 grudnia 1999 r. w (...) Spółka Akcyjna.

Łącznie uwzględniony okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych wynosi 7 lat, 5 miesięcy i 10 dni. Do stażu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy nie uwzględnił okresu od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. w M. w T. z uwagi na brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Świadectwo pracy z 30 czerwca 1996 r. zawiera informację, że ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach w ww. okresie. Brak jednak informacji o stanowisku i charakterze pracy jak również brak podstawy prawnej.

Sąd ustalił, co następuje:

W okresie od 3 września 1973 r. do 30 września 1977 r. P. J. (ur. (...) 1958 r.) był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) w T. na stanowiskach: uczeń mechanicznych urządzeń kolejowych, rzemieślnik (od 1 lipca 1976 r.), młodszy maszynista par. pojazdów (od 1 stycznia 1977 r.), rzemieślnik (od 1 czerwca 1977 r.).

Okres ten został uznany przez organ rentowy za okres pracy w warunkach szczególnych.

Dowód: - świadectwo pracy – k. 3 akt KPU.

P. J. w okresie od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) Przędzalni (...) w T. (od 31 grudnia 1994 r. (...) S.A. w T.). W dniu 7 grudnia 1991 r. ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego. Zakład zajmował się produkcją włókien sztucznych.

Początkowo ubezpieczony został zatrudniony na stanowisku ślusarza w Dziale Głównego Mechanika na podstawie umowy o pracę na okres próbny. Od dnia 16 maja 1980r. ubezpieczony podjął zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony jako ślusarz w Dziale Głównego Mechanika. Z dniem 1 lipca 1980r. otrzymał angaż ślusarza remontowego w Dziale Głównego Mechanika, od 1 września 1982r. angaż ślusarza w Oddziale Mechanicznym, a od 1 maja 1984r. angaż ślusarza remontowego na Wydziale Mechanicznym. Kolejne angaże wskazywały stanowisko ubezpieczonego jako ślusarz remontowy na Oddziale Mechanicznym. Z dniem 1 października 1992r. w związku ze

zmianą struktury organizacyjnej zakładu stanowisko ślusarza remontowego przypisano do Oddziału Utrzymania Ruchu.

Dowód: - umowa o pracę, angaże, karta zmian personalnych, świadectwo pracy z dnia 30.06.1996r. w aktach osobowych ubezpieczonego w T. (...) (...) w T. - k. 22 - w kopercie.

- kopia świadectwa pracy z 30.06.1996r. z T. (...) (...) w T. - k. 32 akt ZUS p. III.

Pomimo zmiany nazwy stanowiska i struktury organizacyjnej zakładu, zakres obowiązków ubezpieczonego przez cały okres zatrudnienia w (...) Przędzalni (...) pozostawał taki sam. Ubezpieczony pracował w pododdziale remontowym, który zajmował się naprawą urządzeń mechanicznych i dźwigowych na oddziałach produkcyjnych w (...). Ubezpieczony dokonywał bieżącej konserwacji oraz napraw urządzeń produkcyjnych. Jego zadaniem było utrzymanie wydziałów produkcyjnych w ruchu. Część prac wykonywana była na wysokości do 10 metrów (naprawa wciągarek), przy czym do ubezpieczone należało wówczas rozstawienie rusztowania, wejście na nie i zabezpieczenie naprawianego elementu.

Ubezpieczony wykonywał swoje obowiązki bezpośrednio na wydziałach produkcyjnych znajdujących się na terenie zakładu pracy, tj. głównie w Oddziale Farbiarni, a ponadto także w Oddziałach: Przędzalni, Pralni wełni i Elektrociepłowni. Oddziały te pracowały w ruchu ciągłym. Praca odbywała się w nich w systemie trzyzmianowym, przy czym ubezpieczony pracował na jednej zmianie. P. J. nie dokonywał napraw w osobnym warsztacie. Na oddziałach produkcyjnych był narażony na szkodliwe warunki panujące przy obróbce surowców włókienniczych oraz przy produkcji wyrobów włókienniczych, jak hałas, kurz, wysoka temperatura, para wodna.

W Oddziale Farbiarni odbywała się obróbka surowców włókienniczych. Byli tam zatrudnieni pracownicy na stanowisku m. in. farbiarzy. Znajdowało się tam sześć aparatów farbiarskich, jeden dźwig służący do podnoszenia większych elementów oraz co najmniej cztery elektrowciągi (urządzenia dźwigowe), które służyły do wkładania i wyciągania wkładów farbiarskich do i z aparatu farbiarskiego. Wymiana elektrowciągu trwała 3 dni. W Farbiarni była para, od której psuły się często urządzenia i wymagały stałej naprawy. Ubezpieczony, dokonując napraw, przechodził z jednego rogu hali do drugiego, miał ciągle zadania do wykonania.

Na Oddziałach Przędzalni i pralni wełny również znajdowały się urządzenia dźwigowe. W Elektrociepłowni ubezpieczony naprawiał kotły ciśnieniowe, w których barwione były włókna, odżuźlacze, suwnice i wciągarki.

W okresie od 9 listopada 1992 r. do 18 stycznia 1993 r. ubezpieczony był słuchaczem kursu kierowcy wózków akumulatorowych i spalinowych, przy czym innej pracy, poza pracą ślusarza remontowego, nie wykonywał.

Dowód: - zeznania świadka R. M. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia

14.02.2024 r. od 00:09:20 do 00:49:46,

- zeznania świadka A. J. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 14.02.2024 r. od 00:51:41 do 01:14:08,

- przesłuchanie ubezpieczonego - elektroniczny protokół rozprawy z dnia

14.02.2024 r. od 01:15:42 do 01:33:31.

W świadectwie pracy z dnia 30 czerwca 1996 r. pracodawca wskazał, że ubezpieczony wykonywał prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w okresie od

2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. - Wykaz A, Dział XIV, poz. 25 pkt 1.

Dowód: - świadectwo pracy – k. 32 akt ZUS p. III.

Razem z ubezpieczonym w (...) S. A.

w T. byli zatrudnieni:

- R. M., w okresie od 21 czerwca 1968 r. do 19 lipca 2004 r. oraz od 1 sierpnia 2004 r. do 31 marca 2009 r. jako konserwator maszyn i urządzeń, inspektor ds. BHP, specjalista ds. BHP, zastępca kierownika, kierownik i główny specjalista;
- A. J., w okresie od 26 października 1974 r. do 31 grudnia 1996 r. jako konserwator maszyn, spawacz, ślusarz remontowy. Sąd przyznał prawo A. J. do rekompensaty w sprawie IVU 495/18.

Dowód: - zeznania świadka R. M. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia

14.02.2024 r. od 00:09:20 do 00:49:46,

- zeznania świadka A. J. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 14.02.2024 r. od 00:51:41 do 01:14:08.

W okresie od 1 lipca 1996 r. do 31 grudnia 1999 r. P. J. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) S.A. w T. na stanowisku mechanika urządzeń ciepłno - mechanicznych.

Za ten okres pracy zostało ubezpieczonemu wystawione m. in. świadectwo pracy w warunkach szczególnych z 28 stycznia 2022 r., w którym wskazano, że były to prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, tj. prace wymienione w wykazie A, dział II poz. 1 pkt 33, będącego załącznikiem nr 1 do zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki nr 17 z dnia 12 sierpnia 1983 r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach wydanego na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Okres ten został uznany przez organ rentowy za okres pracy w warunkach szczególnych.

Dowód: - świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach – k. 33 akt ZUS p. III,

- świadectwo pracy – k. 6 akt KPU.

Na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony posiadał 24 lata, 4 miesiące i 24 dni okresów składkowych oraz 2 miesiące i 24 dni okresów nieskładkowych. Nie otrzymywał emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach ani emerytury pomostowej

Dowód: - decyzja ZUS ustalająca kapitał początkowy z dnia 19.01.2023 r. – k. 23 akt KPU,

- przesłuchanie ubezpieczonego - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 14.02.2024 r. od 01:15:42 do 01:33:31.

Decyzją z dnia 13 listopada 2020 r. organ rentowy przyznał P. J. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 2 listopada 2020 r. do 31 października 2023 r.

Dowód: - decyzja – k. 18 akt ZUS p. III.

W dniu 30 listopada 2022 r. ubezpieczony wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o przyznanie prawa do rekompensaty.

Decyzją z dnia 7 grudnia 2022 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do rekompensaty, ponieważ ubezpieczony nie miał ustalonego prawa do emerytury.

Dowód: - wniosek – k. 31 akt ZUS p. III,

- decyzja ZUS – k. 37 akt ZUS p. III.

W dniu 19 grudnia 2022 r. ubezpieczony ponownie wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o przyznanie prawa do rekompensaty.

Decyzją z dnia 25 stycznia 2023 r. organ rentowy z urzędu przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury począwszy od 7 stycznia 2023r. - na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wysokość świadczenia wyniosła 5. 314,95 zł brutto. W związku z przyznaniem emerytury prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustało z dniem 7 stycznia 2023 r.

Drugą decyzją z 25 stycznia 2023 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do rekompensaty. Organ rentowy wyjaśnił, że nie został udowodniony wymagany 15 – letni okres pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie została uwzględniona praca od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 196 r. w (...) z uwagi na brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z przedłożonymi dokumentami ubezpieczony udowodnił 7 lat, 5 miesięcy i 10 dni wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Dowód: - wniosek – k. 38 akt ZUS p. III,

- decyzja emerytalna ZUS – k. 40 akt ZUS p. III,

- zaskarżona decyzja ZUS – k. 43akt ZUS p. III.

P. J. jest wdowcem. Posiada córkę, która mieszka w P..

Ubezpieczony sporządził odwołanie od decyzji z dnia 25 stycznia 2023 r. W lutym 2023 r. kierował się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. by złożyć je osobiście. Po drodze - na skrzyżowaniu ul. (...) i ul. (...), przewrócił się. Na miejsce zdarzenia zostało wezwane pogotowie ratunkowe, które odwiozło ubezpieczonego do szpitalu. Rozpoznano złamanie nogi. Ubezpieczony przebywał w szpitalu przez okres dwóch tygodni. Następnie odbywał rehabilitację. Odwołanie od decyzji z dnia 25 stycznia 2023 r. złożył w dniu 23 marca 2023 r.

Vide: - wyjaśnienia ubezpieczonego – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 14.02.2024 r. - od 00:01:59 do 00:06:41.

Sąd zważył, co następuje:

Powyższe ustalenia faktyczne zostały poczynione na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sądowych, w tym w aktach osobowych ubezpieczonego z T. (...) (...) w T. oraz w aktach prowadzonych przez organ rentowy, a także na podstawie dowodu z przesłuchania świadków R. M. i A. J. oraz przesłuchania samego ubezpieczonego.

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów, gdyż były jasne, pełne, rzetelne, a nadto żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności ani ich mocy dowodowej, dlatego nie budziły one również wątpliwości Sądu. Organ rentowy powoływał się jedynie na nieprzedłożenie przez ubezpieczonego za sporny okres zatrudnienia świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Okoliczność ta miała jednak charakter drugorzędny. W niniejszym postępowaniu Sąd samodzielnie dokonywał ustaleń w zakresie, czy prace rzeczywiście wykonywane przez ubezpieczonego można było kwalifikować jako prace w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej również „rozporządzeniem”).

Sąd przyznał walor wiarygodności zeznaniom świadków R. M. i A. J., ponieważ były jasne, logiczne i szczerze, a nadto korespondowały wzajemnie ze sobą, jak i z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym. Świadkowie pracowali z ubezpieczonym w T. (...) (...), ich okresy zatrudnienia pokrywały się ze sobą, wobec czego mieli niekwestionowaną wiedzę co do organizacji pracy i funkcjonowania powyższego zakładu w spornym okresie, a przede wszystkim co do czynności wykonywanych przez ubezpieczonego i ich charakteru. Świadkowie potwierdzili, że ubezpieczony pracował jako ślusarz remontowy. Do jego obowiązku należało utrzymanie w ruchu maszyn do produkcji oraz urządzeń dźwigowych, tj. ich bieżąca konserwacja i usuwanie usterek. Wszystkie powyższe prace wykonywane były bezpośrednio na halach produkcyjnych (głównie w Farbiarni), gdzie zatrudnieni byli pracownicy na stanowiskach takich jak farbiarz.

Sąd przyznał również walor wiarygodności przesłuchaniu ubezpieczonego, ponieważ jego zeznania były stanowcze, logiczne i spójne, jak również korespondowały z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym, w szczególności z zeznaniami świadków.

Wstępnie, nim Sąd uzasadni przedmiotowe rozstrzygnięcie co do meritum, wyjaśnienia wymaga kwestia braku podstaw do odrzucenia odwołania ubezpieczonego.

Zgodnie z art. 477⁹ § 1 k.p.c. odwołanie od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję lub do protokołu sporządzonego przez ten organ,

w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji. W myśl przepisu art. 477⁹ § 3 k.p.c.

Sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się.

Oznacza to, że w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w odniesieniu do odwołania wszczynającego postępowanie sądowe, nie są stosowane ogólne reguły postępowania o przywrócenie terminu, przewidziane

w art. 168 i następnym k.p.c. Sąd z urzędu dokonuje nie tylko sprawdzenia zachowania przez stronę terminu do wniesienia odwołania, ale także - w przypadku stwierdzenia opóźnienia - ocenia jego rozmiar oraz przyczyny. Sąd ma dyskrecyjną możliwość potraktowania spóźnionego odwołania tak, jakby zostało wniesione w terminie. Może tego dokonać pod warunkiem uznania, że przekroczenie terminu nie jest nadmierne oraz, że nastąpiło

z przyczyn niezależnych od skarżącego i stosownie do oceny tych okoliczności odwołanie odrzuca albo nadaje mu bieg. Sformułowanie w art. 477⁹ § 3 k.p.c. "przyczyny niezależne" jest szersze od "braku winy strony" (art. 168 § 1 k.p.c.) i pozwala na uwzględnienie także niektórych przyczyn zawinionych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2014 r., I UK 231/13, LEX nr 1620440).

W ocenie Sądu w rozpoznawanej sprawie stwierdzenie, iż przekroczenie terminu było nadmierne z przyczyn obciążających ubezpieczonego nie jest uzasadnione. Podnieść należy, iż ubezpieczony podjął czynności zmierzające do zachowania terminu do wniesienia odwołania od decyzji z dnia 25 stycznia 2023r. Odwołanie zostało przygotowane i ubezpieczony udał się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., jeszcze lutym 2023 r. Po drodze, na skutek nieszczęśliwego upadku, doznał złamania nogi. Przez okres dwóch tygodni przebywał w szpitalu, po czym rozpoczął rehabilitację. Po opuszczeniu szpitala niezwłocznie wysłał odwołanie do organu rentowego. Ubezpieczony wyjaśnił też, że jest wdowcem, ma jedną córkę, która mieszka w P.. Nie miał zatem osoby, która mogłaby przekazać wcześniej odwołanie w jego imieniu. Oceniając, że odwołanie ubezpieczonego nie powinno podlegać odrzuceniu, Sąd kierował się również tym, że zaskarżona decyzja okazała się wadliwa i istniały przesłanki do jej zmiany, a poza tym przekroczenie terminu nie było nadmierne.

Odwołanie ubezpieczonego okazało się zasadne.

Przechodząc do rozważań prawnych na tle niniejszej sprawy wskazać należy, że zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2023 roku, poz. 164 ze zm.; dalej jako „ustawa”)

rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Zgodnie z ust. 2 rekompensata nie przysługuje osobie, która ma ustalone decyzją prawomocną prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Ubezpieczony nie korzystał z prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Przepis art. 21 ustawy określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze dla osób, które nie mają ustalonego decyzją prawomocną prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c tej ustawy (art. 21 ust. 1 ustawy).

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008 roku – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie prawomocną decyzją prawa do emerytury pomostowej.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła zatem ostatecznie posiadania przez ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 2009 roku wymaganego 15 – letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Istota sporu w niniejszym postępowaniu koncentrowała się wokół ustalenia, czy praca świadczona przez ubezpieczonego w okresie od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. w T. (...) (...) w T. była pracą w szczególnych warunkach, a w konsekwencji, czy ubezpieczony spełnił ostatnią przesłankę do przyznania prawa do rekompensaty.

Według § 1 ust. 1 rozporządzenia stosuje się je do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4 – 15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej „wykazami”. Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych mieli ustalić w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których były wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B (§ 1 ust. 2 rozporządzenia).

Stosownie zarazem do § 2 ust. 1 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale

i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji,

w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (§ 19 ust. 1 rozporządzenia). Ponadto, prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 i z 1981 r. Nr 32, poz. 186) uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4 (§ 19 ust. 2 rozporządzenia).

Wypada w tym miejscu podkreślić, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNAP 2008/21-22/325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNAP 2008/21-22/329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNAP 2009/5-6/75, z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 i z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638).

Decydujące znaczenie – w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych – ma możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w rozporządzeniu oraz w załącznikach do niego, co wyraźnie zostało podkreślone w § 1 ust. 1 rozporządzenia. Zatem nawet wykonywanie pewnych czynności w trudnych dla organizmu warunkach, jeżeli nie można ich zakwalifikować pod jedną z pozycji z wykazu, uniemożliwia traktowania takiego zatrudnienia jako mającego znaczenie z punktu widzenia prawa do emerytury, o jakim mowa w art. 184 (w zw. z art. 32 ustawy) (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2010 r., sygn. akt II UK 21/10, Lex nr 619638; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 sierpnia 2013 r., III AUa 1757/12, Lex nr 1363266). Praca w warunkach szkodliwych nie jest bowiem tożsama z pracą w szczególnych warunkach (zob. wyrok SA w Białymstoku z 1 lutego 2018 r., III AUa 608/17, Legalis nr 1717339). Za prace w szczególnych warunkach nie uważa się nadto prac wykonywanych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk wymienionych w wykazach A i B (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I UK 15/04, OSNAP 2005/11/161 oraz z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNAP 2006/19-20/306).

Nie wlicza się zarazem do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracy, którą pracownik tylko częściowo wykonywał w sposób opisany w załącznikach do rozporządzenia, a równocześnie – w ramach dobowej miary czasu pracy – świadczył prace nie oddziałujące szkodliwie na jego organizm. Tak zatrudniony pracownik nie spełniał bowiem koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jaki stanowi stale wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07, OSNAP 2009/21-22/290; z dnia 12 lipca 2011 r., II UK 2/11, LEX nr 989128). W przypadku więc jednoczesnego wykonywania prac wymienionych w rozporządzeniu z niewymienionymi, nawet gdy stosunek tych prac jest nieproporcjonalnie wysoki na rzecz tych pierwszych, przekreśla to możliwość uznania za pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, jako nie wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 25 września 2013 r., III AUa 106/13, LEX nr 1381334).

W załączniku nr 1 do rozporządzenia, stanowiącym wykaz A, w dziale XIV „Prace różne”, pod pozycją 25 zostały wymienione prace przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Stanowiska te zostały również wskazane w zarządzeniu

nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz.Urz.MG Nr 4, poz. 7) w załączniku nr 1, stanowiącym wykaz A, w dziale XIV pod pozycją 25 pkt 1 jako stanowiska pracy, na których prace wykonywane są stale i bezpośrednio przy stanowiskach wymienionych w wykazie.

Wzięcie pod uwagę ustawowej definicji prac w szczególnych warunkach powoduje, że wykładnia pojęcia prac „na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie” musi uwzględniać „szkodliwe dla zdrowia oraz uciążliwe warunki” panujące na oddziałach. Szkodliwość oraz uciążliwość warunków wynika zaś z tego, że oddziały są „w ruchu”, to znaczy trwa w nich normalna praca, w związku z czym owa szkodliwość i uciążliwość jest taka sama, jak dla pracowników, którzy jako podstawowe wykonują prace wymienione w wykazie, czyli ex definitione prace w szczególnych warunkach. Dlatego właśnie prace, które normalnie nie zostałyby zakwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach, polegające na bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe, mogą być za takie uznane, jednakże tylko wówczas, gdy są wykonywane „na oddziałach będących w ruchu”, czyli przy stanowiskach pracy faktycznie wykonywanej w szczególnych warunkach. Tylko wtedy bowiem warunki obu rodzajów prac są porównywalne (porównywalnie szkodliwe). Możliwość zakwalifikowania prac jako wymienionych w Dziale XIV, poz. 25 wykazu A wynika więc ze specyfiki miejsca i czasu ich wykonywania („na oddziałach będących w ruchu”), tworzących szczególne warunki, porównywalne do tych, w których pracują pracownicy normalnie tam zatrudnieni (np. hałas, zapylenie, ponadnormatywne promieniowanie etc.). Należy w związku z tym przyjąć, iż pojęcie prac „na oddziałach będących w ruchu” użyte w Dziale XIV, poz. 25 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. powinno być wykładane z uwzględnieniem miejsca ich wykonywania, a nie funkcjonalnie, to jest jako prace, które (bez względu na warunki, w których są wykonywane) służą jedynie jednostce organizacyjnej (zespołowi osób) normalnie wykonującej prace w szczególnych warunkach (wyrok SN z dnia 11 grudnia 2014 r., I UK 162/14, Legalis nr 1185772).

Z ustalonego stanu faktycznego wynika niewątpliwie, iż czynności świadczone przez ubezpieczonego w spornym okresie powinny zostać zakwalifikowana jako praca wymieniona w wykazie A, dziale XIV, poz. 25 rozporządzenia. Praca wykonywana przez ubezpieczonego miała bowiem na celu zapewnienie utrzymania ruchu w oddziałach produkcyjnych (farbiarni, elektrociepłowni, przędzalni, pralni wełny), gdyż ubezpieczony zajmował się czuwaniem nad zapewnieniem prawidłowego toku produkcji i był odpowiedzialny za pracę ciągów technologicznych – ubezpieczony usuwał usterki maszyn w miejscu ich położenia. Oddziały produkcyjne pracowały w systemie trzymianowym, przy czym ubezpieczony pracował na jednej zmianie. Ubezpieczony miał wtedy do czynienia z substancjami toksycznymi i wysoką temperaturą. Taki charakter zatrudnienia ubezpieczonego potwierdził pracodawca w świadectwie pracy. Organ rentowy zakwestionował te zapisy. Dodatkowo jednak fakt wykonywania takiej pracy został wykazany w postępowaniu sądowym za pomocą innych dowodów – głównie dowodu z zeznań świadków oraz ubezpieczonego.

Na oddziałach produkcyjnych, w których pracował ubezpieczony wykonywane były prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A Dział VII poz. 1 „ obróbka surowców włókienniczych i ich przędzenie” załącznika do rozporządzenia przez pracowników: czeszacza- rozciągacza (pkt. 5), przędzarza (pkt. 9), nastawiacza maszyn (pkt.13) oraz w wykazie A, dział VII poz. 4 „prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych” przez pracowników: barwiarza (pkt. 21), pracza (pkt.24).

Tym samym stwierdzić należało, iż P. J., w okresie zatrudnienia w (...) od 2 maja 1980 r. do 30 czerwca 1996 r. (16 lat, 1 miesiąc i 29 dni – od którego należy odjąć okresy urlopów bezpłatnych i zwolnień lekarskich) ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach. Dodatkowo, jeszcze w toku postępowania administracyjnego organ rentowy uwzględnił do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze okres wynoszący 7 lat, 5 miesięcy i 10 dni. Ubezpieczony spełnił zatem ostatni warunek do uzyskania prawa do rekompensaty.

Wobec powyższego, na mocy art. 477¹⁴ §2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 7 stycznia 2023 roku – punkt I wyroku.

Mając na uwadze, że ustalenie faktycznych warunków pracy mogło zostać poczynione dopiero na etapie postępowania sądowego na podstawie dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował, Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych w zw. z art. 118 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - punkt II wyroku.

Sędzia Danuta Domańska